

สรุปผลการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะศูนย์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ความปลอดภัยทางชีวภาพ (Biosafety Clearing-House) ของประเทศไทย

วันที่ 18-19 ธันวาคม 2551

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะศูนย์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารความปลอดภัยทางชีวภาพ (Biosafety Clearing-House: BCH) ของประเทศไทย ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ของศูนย์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารความปลอดภัยทางชีวภาพในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับความปลอดภัยทางชีวภาพและการตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม อีกทั้งยังเป็นการสนับสนุนการสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเผยแพร่ข้อมูลทั้งระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภายในประเทศกับศูนย์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารความปลอดภัยทางชีวภาพของสำนักเลขาธิการอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ

การประชุมแบ่งออกเป็น 2 วัน โดยในวันแรกเป็นการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อระดมความเห็นเกี่ยวกับการพัฒนา เชื่อมโยงเครือข่าย และการดำเนินงานศูนย์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารความปลอดภัยทางชีวภาพของประเทศไทย จัดขึ้น ณ โรงแรมรามารการ์เด้นส์ กรุงเทพฯ และวันที่สองเป็นการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานศูนย์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารความปลอดภัยทางชีวภาพของประเทศไทย การเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนข้อมูลกับศูนย์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารความปลอดภัยทางชีวภาพของสำนักเลขาธิการอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ รวมทั้งการฝึกปฏิบัติในการนำเข้าและแลกเปลี่ยนข้อมูล ซึ่งจัดขึ้น ณ สำนักบริการคอมพิวเตอร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ

❖ การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อระดมความเห็นเกี่ยวกับการพัฒนา เชื่อมโยงเครือข่าย และการดำเนินงานศูนย์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารความปลอดภัยทางชีวภาพของประเทศไทย
วันที่ 18 ธันวาคม 2551 ณ โรงแรมรามารการ์เด้นส์ กรุงเทพฯ

การประชุมประกอบด้วย การบรรยายในหัวข้อเรื่อง การดำเนินงานของศูนย์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารความปลอดภัยทางชีวภาพภายใต้พิธีสารคาร์ตาเฮนาว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ ศูนย์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารความปลอดภัยทางชีวภาพของประเทศไทย และสถานภาพของเครือข่าย ศูนย์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารความปลอดภัยทางชีวภาพ และแบ่งกลุ่มย่อยเพื่อศึกษากรณีศึกษาที่ 20: A country has just become a Party to the Cartagena Protocol and must fulfill its reporting obligations ซึ่งเป็นแบบฝึกหัดที่ช่วยให้เกิดความเข้าใจต่อหน้าที่ของหน่วยประสานงานกลางแห่งชาติ และการพิจารณาข้อมูลที่จะต้องเผยแพร่ในศูนย์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารความปลอดภัยทางชีวภาพ โดยในช่วงบ่ายได้เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมร่วมเสนอแนะและให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับข้อมูลที่มีการเผยแพร่และแลกเปลี่ยนผ่านศูนย์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารความปลอดภัยทางชีวภาพการพัฒนาและ

เชื่อมโยงเครือข่ายทั้งภายในและระหว่างประเทศ และการดำเนินงานศูนย์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารความปลอดภัยทางชีวภาพของประเทศไทย เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของประเทศและพันธกรณีของพิธีสาร โดยมีผู้เข้าร่วมประชุม ประกอบด้วย คณะอนุกรรมการพิธีสารคาร์ตาเฮนาว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ คณะทำงานจัดทำกลไกการประสานและแลกเปลี่ยนข้อมูลความปลอดภัยทางชีวภาพ เจ้าหน้าที่และผู้เชี่ยวชาญจากหน่วยงานและสถาบันที่เกี่ยวข้องกับการดูแลและการดำเนินงานด้านความปลอดภัยทางชีวภาพของสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมทั้งจากภาครัฐและภาคเอกชน รวมทั้งสิ้น 40 คน สาระสำคัญของการประชุม มีดังนี้

♦ **การดำเนินงานของศูนย์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารความปลอดภัยทางชีวภาพภายใต้พิธีสารคาร์ตาเฮนาว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ**

โดย ดร. Manoranjan Hota ผู้เชี่ยวชาญภูมิภาคเอเชียของ UNEP-GEF Biosafety Clearing-House

ดร. Manoranjan Hota ได้นำเสนอบทบาทและความสำคัญของกลไกการประสานและแลกเปลี่ยนข้อมูลความปลอดภัยทางชีวภาพ ทางเลือกสำหรับการเผยแพร่ข้อมูล รวมถึงประโยชน์ที่ประเทศที่เป็นภาคีพิธีสารฯ และที่ไม่ใช่ภาคีพิธีสารฯ จะได้รับจากการเข้าถึงศูนย์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารความปลอดภัยทางชีวภาพ โดยเห็นว่าข้อมูลที่จะบรรจุไว้ในศูนย์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารความปลอดภัยทางชีวภาพ สามารถจำแนกประเภทข้อมูลที่จำเป็นที่ภาคีพิธีสารฯ ควรต้องพิจารณา ได้แก่

1) ข้อมูลที่ต้องเผยแพร่ทันทีเมื่อเป็นภาคีพิธีสารฯ ได้แก่ ข้อมูลการติดต่อระดับชาติ ประกอบด้วย ข้อมูลสำหรับการติดต่อหน่วยงานการแห่งชาติ หน่วยประสานงานกลางแห่งชาติ และหน่วยประสานงานศูนย์เผยแพร่และแลกเปลี่ยนข้อมูลความปลอดภัยทางชีวภาพแห่งชาติ รวมทั้งกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับหรือแนวทางปฏิบัติที่มีอยู่ภายในประเทศที่เกี่ยวข้องกับสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม

2) ข้อมูลที่ต้องเผยแพร่เมื่อมีความคืบหน้าหรือมีการเปลี่ยนแปลงในการดำเนินการใดๆ เช่น ข้อตกลงและความตกลงในระดับทวิภาคี พหุภาคี และภูมิภาค รวมถึงการเปลี่ยนแปลงข้อตกลงที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนย้ายสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมข้ามแดน

3) ข้อมูลที่ต้องเผยแพร่เมื่อประเทศมีข้อตัดสินใจ เช่น ข้อตัดสินใจที่เป็นมติสุดท้ายเกี่ยวกับการนำเข้าและปลดปล่อยสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมภายในประเทศ และการใช้สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมโดยตรงเป็นอาหาร หรืออาหารสัตว์ หรือใช้ในกระบวนการผลิต ตามกฎระเบียบภายในประเทศ

4) ข้อมูลที่ต้องเผยแพร่เมื่อเกิดกรณีการเคลื่อนย้ายข้ามแดนของสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมโดยผิดกฎหมาย และการแจ้งกรณีการเคลื่อนย้ายข้ามแดนของสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมอย่างไม่จงใจ รวมถึงข้อมูลสรุปการประเมินความเสี่ยงและการทบทวนประเด็นสิ่งแวดล้อม ทะเบียนรายนามผู้เชี่ยวชาญ การเสริมสร้างสมรรถนะในกิจกรรมต่างๆ และรายงานที่เสนอโดยภาคีว่าด้วยการดำเนินงานตามพิธีสารฯ ด้วย

สำหรับทางเลือกในการเผยแพร่ข้อมูลในศูนย์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารความปลอดภัยทางชีวภาพ ซึ่งภาคีพิธีสารฯ สามารถพิจารณาเลือกใช้ตามความเหมาะสมและความพร้อมของประเทศ ทางเลือกดังกล่าวได้รับการพัฒนาโดยสำนักเลขาธิการอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ เรียกว่า “ทางเลือก 4+1” โดยมี 4 ทางเลือกที่จำเป็นต้องอาศัยระบบอินเทอร์เน็ตในการลงข้อมูล ซึ่งมีความแตกต่างกันที่ความซับซ้อนทางเทคนิควิธีการ ดังนี้

- ทางเลือกที่ 1: การลงข้อมูลโดยใช้ศูนย์จัดการข้อมูลข่าวสาร (Information Management Centre) ที่อยู่ในพื้นที่กลางของ BCH ที่พัฒนาโดยสำนักเลขาธิการอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ เป็นวิธีที่ง่ายและประหยัดที่สุด
- ทางเลือกที่ 2: การใช้ศูนย์แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารความปลอดภัยทางชีวภาพของประเทศ (national Biosafety Clearing-House: nBCH) โดยอาศัยฐานข้อมูล Microsoft Access และทางเลือกนี้จำเป็นต้องมี software ที่ได้รับการพัฒนาโดยสำนักเลขาธิการอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ ลักษณะของข้อมูลที่เผยแพร่ใน nBCH จะเหมือนกับที่มีอยู่ในพื้นที่กลางของ BCH
- ทางเลือกที่ 3: การลงข้อมูลไว้ในฐานข้อมูลและเผยแพร่ไว้บนเว็บไซต์ nBCH ซึ่งมี web server ทำหน้าที่ช่วยให้ BCH สามารถดึงข้อมูลเพื่อนำไปเผยแพร่ไว้ในพื้นที่กลางต่อไป โดยจำเป็นต้องอาศัยระบบอินเทอร์เน็ตที่ค่อนข้างมีเสถียรภาพและความรู้ทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ วิธีการนี้อาจเกิดความล่าช้าของการเผยแพร่ข้อมูลในพื้นที่กลาง ซึ่งขึ้นอยู่กับเขตเวลาของแต่ละประเทศที่แตกต่างกัน
- ทางเลือกที่ 4: การลงข้อมูลไว้ในฐานข้อมูลและเผยแพร่ไว้บนเว็บไซต์ nBCH แต่จะแตกต่างจากทางเลือกที่ 3 คือ nBCH จะทำหน้าที่ส่งข้อมูลไปยังพื้นที่กลางของ BCH ได้ด้วยตัวเอง วิธีการนี้ต้องมีความพร้อมทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศค่อนข้างสูง เนื่องจากมีความซับซ้อนทางเทคนิคมาก

นอกจากนี้ ยังมีอีกหนึ่งทางเลือก ซึ่งไม่ต้องอาศัยระบบอินเทอร์เน็ตในการจัดส่งข้อมูล โดยเป็นการส่งด้วยวิธีการส่งจดหมายหรือโทรสาร เป็นวิธีการที่จัดทำขึ้นสำหรับประเทศที่ไม่มีระบบอินเทอร์เน็ต หรือในกรณีที่เกิดความขัดข้องทางระบบอินเทอร์เน็ต ซึ่งสามารถนำไปประกอบใช้ร่วมกับทางเลือกอื่นๆ ได้

♦ ศูนย์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารความปลอดภัยทางชีวภาพของประเทศไทย

โดย นางภัทรินทร์ แสงให้สุข สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ศูนย์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารความปลอดภัยทางชีวภาพ (Biosafety Clearing-House: BCH) ของประเทศไทย จัดทำขึ้นโดยสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้เริ่มเปิดใช้งานตั้งแต่วันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2549 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมและ

การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารความปลอดภัยทางชีวภาพและการตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม รวมทั้งสนับสนุนการสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเผยแพร่ข้อมูลทั้งระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายในประเทศ และศูนย์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารความปลอดภัยทางชีวภาพของสำนักงานเลขาธิการอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ โดยบทบาทการให้ข้อมูลตามมติสมัชชาภาคีพิธีสารฯ สมัยที่ 1 (BS-I/3) ของศูนย์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารความปลอดภัยทางชีวภาพของประเทศไทยพบว่าส่วนใหญ่แล้วยังไม่มีข้อมูล ปัจจุบันข้อมูลที่มีอยู่ใน BCH ของไทย ได้แก่ กฎหมาย ข้อบังคับและแนวทางระดับประเทศที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยทางชีวภาพของสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม กฎหมายข้อบังคับและแนวทางระดับประเทศที่ใช้อยู่สำหรับการนำเข้าสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมเพื่อใช้เป็นอาหาร อาหารสัตว์ และในกระบวนการผลิต รายละเอียดการติดต่อกับหน่วยงานที่มีอำนาจในการกำกับดูแล หน่วยประสานงานแห่งชาติ และการติดต่อในกรณีฉุกเฉิน ข้อตกลงและความตกลงในระดับทวิภาคี พหุภาคี และภูมิภาค ขั้นตอน หลักเกณฑ์ และวิธีการขออนุญาตการนำเข้าสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม ข้อมูลการใช้กฎและข้อบังคับควบคุมการนำเข้าสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมภายในประเทศ

จากการรวบรวมแบบสอบถาม เรื่อง ข้อมูลที่ควรมีการเผยแพร่และแลกเปลี่ยนผ่านศูนย์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารความปลอดภัยทางชีวภาพ (Biosafety Clearing-House) ของประเทศไทย ซึ่งได้จัดส่งพร้อมกับการเชิญเข้าร่วมประชุม มีผู้ตอบแบบสอบถาม 5 หน่วยงาน และ 1 ท่าน ได้แก่ สำนักวิจัยพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพ กรมวิชาการเกษตร, สถาบันวิจัยและพัฒนาพันธุกรรมสัตว์น้ำ กรมประมง, สำนักวิจัยและพัฒนาการป่าไม้ กรมป่าไม้, กองควบคุมอาหาร สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา, บริษัท อายิโนะโมะโต๊ะ (ประเทศไทย) จำกัด และอาจารย์จินดา จันทร์อ่อน สรุปได้ว่า

1. การมีอยู่ของข้อมูลเกี่ยวกับความปลอดภัยทางชีวภาพของสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม พบว่า หน่วยงานที่มีการจัดทำข้อมูลเกี่ยวกับความปลอดภัยทางชีวภาพของสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม ได้แก่ สถาบันวิจัยและพัฒนาพันธุกรรมสัตว์น้ำ กรมประมง โดยได้จัดทำเว็บไซต์ Biosafety Clearing-House (BCH) สำนักวิจัยพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพ กรมวิชาการเกษตรจัดทำข้อมูลโดยใช้เอกสารและแผ่นพับ และบริษัท อายิโนะโมะโต๊ะ (ประเทศไทย) จำกัด ได้ใช้ PowerPoint เป็นการเผยแพร่ภายในองค์กร ในส่วนของหน่วยงานที่ไม่มีการจัดทำข้อมูลเกี่ยวกับความปลอดภัยทางชีวภาพของสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม ได้แก่ สำนักวิจัยและพัฒนาการป่าไม้ กรมป่าไม้ และกองควบคุมสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา

2. ข้อมูลเกี่ยวกับความปลอดภัยทางชีวภาพของสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม สามารถแยกตามระดับความจำเป็นในการเผยแพร่ได้ 3 ประเด็น ดังนี้

2.1 ข้อมูลที่มีการเผยแพร่อยู่แล้วใน 3 หน่วยงาน ได้แก่ สถาบันวิจัยและพัฒนาพันธุกรรมสัตว์น้ำ กรมประมง, สำนักวิจัยพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพ กรมวิชาการเกษตร ได้แก่

- กฎหมาย ข้อบังคับ และแนวทางระดับประเทศ
- ขั้นตอน หลักเกณฑ์ และวิธีการขออนุญาตการนำเข้าสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม
- การทบทวนและการเปลี่ยนแปลงข้อตัดสินใจเกี่ยวกับการนำเข้าหรือส่งออกสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม
- การตัดสินใจ/การให้อนุญาตเกี่ยวกับกิจกรรม

- สรุปข้อมูลการประเมินความเสี่ยงและการทบทวนประเด็นทางสิ่งแวดล้อมของสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม

- ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม
- สถานภาพการวิจัยและพัฒนาสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม
- หลักเกณฑ์ ขั้นตอน และวิธีการขออนุญาตใช้ประโยชน์สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม
- ทะเบียนรายنامผู้เชี่ยวชาญ

2.2 ข้อมูลที่ไม่มีการเผยแพร่และเห็นควรเผยแพร่เพิ่มเติม ได้แก่

- กรณีการเคลื่อนย้ายข้ามแดนของสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมอย่างไม่ตั้งใจที่อาจ

ส่งผลต่อความหลากหลายทางชีวภาพ

- กรณีการเคลื่อนย้ายข้ามแดนของสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมโดยผิดกฎหมาย
- รายการ/กรณีสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมที่ได้รับการยกเว้นไม่ต้องดำเนินการตาม
- กระบวนการข้อตกลงในการแจ้งล่วงหน้า (Advance Informed Agreement (AIA)

Procedure) ในกรณีการนำเข้าและการเคลื่อนย้ายข้ามแดนอย่างจงใจ

- สรุปข้อมูลการประเมินความเสี่ยงและการทบทวนประเด็นทางสิ่งแวดล้อมของสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม

- งานวิจัยและประสบการณ์การพิจารณาผลกระทบทางเศรษฐกิจ-สังคมจากการใช้ประโยชน์สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม

ในขณะที่บางหน่วยงานเห็นว่าควรมีการเผยแพร่ข้อมูลเพิ่มเติมซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลที่มีการเผยแพร่จากหน่วยงานอื่นๆ ดังนี้

- ข้อมูลกฎหมาย ข้อบังคับ และแนวทางระดับประเทศ (สถาบันวิจัยและพัฒนาสัตว์น้ำ กรมประมง และบริษัท อายิโนะโมะโต๊ะ (ประเทศไทย) จำกัด)
- ทะเบียนรายนามผู้เชี่ยวชาญ (สถาบันวิจัยและพัฒนาสัตว์น้ำ กรมประมง และบริษัท อายิโนะโมะโต๊ะ (ประเทศไทย) จำกัด)
- ข้อมูลความตกลงใน ระดับทวิภาคี พหุภาคี และระดับภูมิภาค ที่เกี่ยวข้อง (สำนักวิจัยพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพ กรมวิชาการเกษตร)
- ขั้นตอน หลักเกณฑ์ และวิธีการขออนุญาตการนำเข้าสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม (บริษัท อายิโนะโมะโต๊ะ (ประเทศไทย) จำกัด)
- การทบทวนและการเปลี่ยนแปลงข้อตัดสินใจเกี่ยวกับการนำเข้าหรือส่งออกสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม (บริษัท อายิโนะโมะโต๊ะ (ประเทศไทย) จำกัด)
- ความตกลงในระดับทวิภาคี พหุภาคี และระดับภูมิภาค ที่เกี่ยวข้อง (บริษัท อายิโนะโมะโต๊ะ (ประเทศไทย) จำกัด)
- การตัดสินใจ/การให้อนุญาตเกี่ยวกับกิจกรรม (บริษัท อายิโนะโมะโต๊ะ (ประเทศไทย) จำกัด)

2.3 ข้อมูลที่ไม่ควรมีการเผยแพร่ ได้แก่

- การทบทวนและการเปลี่ยนแปลงข้อตัดสินใจเกี่ยวกับการนำเข้าหรือส่งออกสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม
 - ความตกลงในระดับทวิภาคี พหุภาคี และระดับภูมิภาค ที่เกี่ยวข้อง
 - กรณีการเคลื่อนย้ายข้ามแดนของสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมอย่างไม่ตั้งใจที่อาจส่งผลกระทบต่อความหลากหลายทางชีวภาพ
 - สถานภาพการวิจัยและพัฒนาสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม
 - หลักเกณฑ์ ขั้นตอน และวิธีการขออนุญาตใช้ประโยชน์สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม
- ได้แก่ การศึกษาทดลอง การทดสอบภาคสนาม และการจำหน่าย

สำหรับผลการจัดลำดับความสำคัญของข้อมูลไม่ควรมีการเผยแพร่และแลกเปลี่ยนผ่านศูนย์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารความปลอดภัยทางชีวภาพ (Biosafety Clearing-House) ของประเทศไทย ใน 5 ลำดับแรก ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับกฎหมาย ข้อบังคับ และแนวทางระดับประเทศที่เกี่ยวกับความปลอดภัยทางชีวภาพของสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม กระบวนการข้อตกลงในการแจ้งล่วงหน้า การนำเข้าสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมเพื่อใช้เป็นอาหาร หรืออาหารสัตว์ หรือใช้ในกระบวนการผลิต ขั้นตอน หลักเกณฑ์ และวิธีการขออนุญาตการนำเข้าสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม และการตัดสินใจ/การให้อนุญาตเกี่ยวกับกิจกรรมการนำเข้าสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม

อย่างไรก็ตาม มีบางส่วนที่เห็นว่าข้อมูลไม่ควรให้ความสำคัญใน 5 ลำดับแรก ได้แก่ การเผยแพร่ความรู้ทั่วไป และสถานภาพการวิจัยและพัฒนาเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม การตัดสินใจ/การให้อนุญาตเกี่ยวกับกิจกรรมการใช้สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมที่จะมีการนำเข้าหรือส่งออกเพื่อใช้เป็นอาหาร หรืออาหารสัตว์ หรือใช้ในกระบวนการผลิต สรุปข้อมูลการประเมินความเสี่ยง และการทบทวนประเด็นทางสิ่งแวดล้อมของสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม และความตกลงในระดับทวิภาคี พหุภาคี และระดับภูมิภาค ที่เกี่ยวข้อง

โดยเสนอให้มีการเผยแพร่ข้อมูลความก้าวหน้า/คืบหน้าของการใช้ประโยชน์ทั่วโลก และมีการเผยแพร่ทาง Website/E-mail ในรูปแบบของวารสาร/ข่าวสารอิเล็กทรอนิกส์ โดยให้ความสำคัญในลำดับแรกๆ ด้วย

ในลำดับที่ 6-10 ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นที่แตกต่างกันค่อนข้างมาก อย่างไรก็ตาม ส่วนใหญ่เห็นว่าควรมีการเผยแพร่ข้อมูล ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม หลักเกณฑ์ ขั้นตอน และวิธีการขออนุญาตใช้ประโยชน์สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม ในเรื่องของการศึกษาวิจัย การทดสอบภาคสนาม และการจำหน่าย การตัดสินใจ/การให้อนุญาตเกี่ยวกับกิจกรรมการนำเข้าสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม และการปลดปล่อยสู่สิ่งแวดล้อมภายในประเทศ สรุปข้อมูลการประเมินความเสี่ยงและการทบทวนประเด็นทางสิ่งแวดล้อมของสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม รายการ/กรณีสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมที่ได้รับการยกเว้นไม่ต้องดำเนินการตามกระบวนการข้อตกลงในการแจ้งล่วงหน้า ในกรณีการนำเข้าและการเคลื่อนย้ายข้ามแดนอย่างตั้งใจ ความตกลงในระดับทวิภาคี พหุภาคี และระดับภูมิภาค ที่เกี่ยวข้อง และทะเบียนรายนามผู้เชี่ยวชาญ

◆ สถานภาพของเครือข่ายศูนย์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารความปลอดภัยทางชีวภาพ

ศูนย์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารความปลอดภัยทางชีวภาพของกรมปศุสัตว์

โดย ดร.วนิดา กำเนิดเพ็ชร กองบำรุงพันธุ์สัตว์ กรมปศุสัตว์

ปัจจุบันเว็บไซต์ของศูนย์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารความปลอดภัยทางชีวภาพของกรมปศุสัตว์ ยังไม่มีการเปลี่ยนแปลงจากเดิมมากนัก เนื่องด้วยเรื่องของสัตว์ดัดแปลงพันธุกรรมในประเทศไทยยังไม่มีการนำไปใช้ และการจัดทำศูนย์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารความปลอดภัยทางชีวภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบันของประเทศไทยเป็นรูปแบบที่เกิดจากความเข้าใจกันในระดับประเทศ ซึ่งไม่ใช่แนวทางตามที่พิธีสารคาร์ตาเฮนาว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพต้องการให้เป็น

สำหรับข้อมูลของกรมปศุสัตว์ในเรื่องของผู้เชี่ยวชาญจะต้องมีการทบทวนใหม่อีกครั้ง และข้อมูลเกี่ยวกับข้อตัดสินใจ แลกเปลี่ยน และการประเมินความเสี่ยงนั้นยังไม่มี รวมทั้งกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น พระราชบัญญัติคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. 2525 ไม่มีข้อบังคับให้ตรวจสอบว่าอาหารสัตว์ที่ใช้เป็นสัตว์ดัดแปลงพันธุกรรมหรือไม่ จึงไม่มีใบกำกับ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับคู่ค้าระหว่างประเทศว่าจะทำการตรวจสอบหรือไม่ โดยส่วนใหญ่การนำเข้าอาหารสัตว์ดัดแปลงพันธุกรรมจะเป็นกลุ่มพืชที่ได้ทำการพัฒนาแล้ว ถ้าในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเกษตรอินทรีย์จะมีการห้ามใช้อาหารสัตว์ดัดแปลงพันธุกรรม ทั้งนี้เมื่อมีการบังคับใช้กฎหมายความปลอดภัยทางชีวภาพแล้ว จะทำให้มีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงของศูนย์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารความปลอดภัยทางชีวภาพมากขึ้น

ศูนย์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารความปลอดภัยทางชีวภาพของศูนย์พันธุ์วิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ

โดย นายสาธิต คุณวะเสน ฝ่ายความปลอดภัยทางชีวภาพ ศูนย์พันธุ์วิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ

ศูนย์พันธุ์วิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาด้านวิชาการเกี่ยวกับความปลอดภัยของสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม การเสริมสร้างสมรรถนะด้านความปลอดภัยทางชีวภาพ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านความปลอดภัยทางชีวภาพ ศูนย์พันธุ์วิศวกรรมฯ ได้จัดทำเป็นเว็บไซต์เพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารความปลอดภัยทางชีวภาพและเอกสารเผยแพร่ โดยเนื้อหาที่แสดงในเว็บไซต์ ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม บทความงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศ รวมทั้งกิจกรรมข่าวสารต่างๆ ที่มีการปรับปรุงให้ทันสมัยอยู่ตลอด

ในเรื่องของการพัฒนาและเชื่อมโยงเครือข่ายและข้อมูลของศูนย์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารความปลอดภัยทางชีวภาพของประเทศไทย เห็นว่าควรมีหน่วยงานเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงพาณิชย์ และกระทรวงอุตสาหกรรม ซึ่งแต่ละกระทรวงมีหน้าที่สรุปได้ ดังนี้

- กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นหน่วยงานกลาง จัดทำศูนย์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารความปลอดภัยทางชีวภาพของประเทศไทย และรวบรวมข้อมูลต่างๆ

- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้แก่ กรมวิชาการเกษตร กรมปศุสัตว์ กรมประมง สำนักมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ เป็นหน่วยงานที่มีอำนาจในการกำกับดูแล ในด้านกฎหมาย กฎระเบียบ มาตรฐาน แนวทางปฏิบัติ ข้อกำหนดต่างๆ และขั้นตอนการอนุมัติ (การวิเคราะห์ความเสี่ยง) รวมทั้งการทำงานวิจัยและพัฒนา และเป็นฐานข้อมูลผู้เชี่ยวชาญ

- กระทรวงสาธารณสุข ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา และกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ เป็นหน่วยงานที่มีอำนาจในการกำกับดูแล ในด้านกฎหมาย กฎระเบียบ มาตรฐาน แนวทางปฏิบัติ ข้อกำหนดต่างๆ และขั้นตอนการอนุมัติ (การวิเคราะห์ความเสี่ยง) และเป็นฐานข้อมูลผู้เชี่ยวชาญ

- กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ได้แก่ ศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ และสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์แห่งประเทศไทย เป็นหน่วยงานที่ทำงานวิจัย พัฒนาและเสริมสร้างสมรรถนะ และเป็นฐานข้อมูลผู้เชี่ยวชาญ

- กระทรวงอุตสาหกรรม ได้แก่ กรมโรงงานอุตสาหกรรม เป็นหน่วยงานที่มีอำนาจในการกำกับดูแล ด้านกฎหมาย กฎระเบียบ มาตรฐาน แนวทางปฏิบัติ ข้อกำหนดต่างๆ และขั้นตอนการอนุมัติ (การวิเคราะห์ความเสี่ยง) และเป็นฐานข้อมูลผู้เชี่ยวชาญ

- กระทรวงพาณิชย์ ได้แก่ กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ เป็นหน่วยงานที่มีข้อมูลปริมาณการนำเข้าและแหล่งที่มาของสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม

ทั้งนี้ประเทศไทยควรที่จะจัดทำศูนย์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารความปลอดภัยทางชีวภาพ และเครือข่าย ภายในประเทศให้สำเร็จก่อนที่จะเข้าร่วมกับศูนย์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารความปลอดภัยทางชีวภาพของส่วนกลาง รวมทั้งการให้ข้อมูลจะต้องมีการปรับปรุงข้อมูลให้ทันสมัยอยู่ตลอดเวลา มีการเข้าถึงข้อมูลและเป็นข้อมูลที่น่าเชื่อถือ

◆ สรุปผลการระดมความคิดเห็นต่อศูนย์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารความปลอดภัยทางชีวภาพของประเทศไทย: แนวทางการดำเนินงาน การพัฒนาและเชื่อมโยงเครือข่าย และข้อมูลที่ต้องการ

ในภาคบ่ายผู้เข้าร่วมประชุมได้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม เพื่อระดมความคิดเห็นต่อศูนย์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารความปลอดภัยทางชีวภาพของประเทศไทยถึงแนวทางการดำเนินงาน การพัฒนาและเชื่อมโยงเครือข่าย และข้อมูลที่ต้องการ สรุปผลการระดมความคิดเห็นได้ดังนี้

1. การเผยแพร่และแลกเปลี่ยนข้อมูลผ่านศูนย์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารความปลอดภัยทางชีวภาพของประเทศไทย

1.1 ข้อมูลที่ควรมีการเผยแพร่ ได้แก่

- 1) กฎหมาย ข้อบังคับ และแนวทางระดับประเทศที่เกี่ยวกับความปลอดภัยทางชีวภาพของสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม การนำเข้าสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมเพื่อใช้เป็นอาหาร หรืออาหารสัตว์ หรือใช้ในกระบวนการผลิต

- 2) การตัดสินใจ/การให้อนุญาตเกี่ยวกับกิจกรรมการใช้สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมที่จะมีการนำเข้าหรือส่งออกเพื่อใช้เป็นอาหาร หรืออาหารสัตว์ หรือใช้ในกระบวนการผลิต

- 3) การตัดสินใจ/การให้อนุญาตเกี่ยวกับกิจกรรมการปลดปล่อยสู่สิ่งแวดล้อมภายในประเทศ
- 4) การตัดสินใจ/การให้อนุญาตเกี่ยวกับกิจกรรมการนำผ่านสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม
- 5) หลักเกณฑ์ ขั้นตอน และวิธีการขออนุญาตใช้ประโยชน์สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม: การศึกษาวิจัย การทดสอบภาคสนาม และการจำหน่าย
- 6) หลักเกณฑ์ ขั้นตอน และวิธีการขออนุญาตใช้ประโยชน์สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม
- 7) ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม
- 8) สถานภาพการวิจัยและพัฒนาสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม
- 9) ขั้นตอน หลักเกณฑ์ และวิธีการขออนุญาตการนำเข้าสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม
- 10) การตัดสินใจ/การให้อนุญาตเกี่ยวกับกิจกรรมการนำเข้าสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม
- 11) สรุปข้อมูลการประเมินความเสี่ยงและการทบทวนประเด็นทางสิ่งแวดล้อมของสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม
- 12) ความตกลงในระดับทวิภาคี พหุภาคี และระดับภูมิภาค ที่เกี่ยวข้อง
- 13) ทะเบียนรายนามผู้เชี่ยวชาญ
- 14) การติดต่อด้านระดับชาติ

1.2 ข้อมูลที่ควรมีการเผยแพร่เมื่อมีความพร้อม ได้แก่

- 1) กฎหมาย ข้อบังคับ และแนวทางระดับประเทศที่เกี่ยวกับกระบวนการข้อตกลงในการแจ้งล่วงหน้า
- 2) รายการ/กรณีสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมที่ได้รับการยกเว้นไม่ต้องดำเนินการตามกระบวนการข้อตกลงในการแจ้งล่วงหน้า ในกรณีการนำเข้าและการเคลื่อนย้ายข้ามแดนอย่างจงใจ
- 3) งานวิจัยและประสบการณ์การพิจารณาผลกระทบทางเศรษฐกิจ-สังคมจากการใช้ประโยชน์สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม
- 4) กรณีการเคลื่อนย้ายข้ามแดนของสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมอย่างไม่จงใจที่อาจส่งผลกระทบต่อความหลากหลายทางชีวภาพ

1.3 ข้อมูลที่ไม่ควรมีการเผยแพร่

- 1) การทบทวนและการเปลี่ยนแปลงข้อตัดสินใจเกี่ยวกับการนำเข้าหรือส่งออกสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม ในประเด็นนี้ควรมีทำความเข้าใจให้ตรงกันว่า การพิจารณาตัดสินใจจะมีเพียงครั้งเดียว ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ ดังนั้นในกรณีที่ต้องการเผยแพร่ต้องเน้นให้ชัดเจนว่าจะมีได้ต่อเมื่อพบข้อมูลใหม่
- 2) กรณีการเคลื่อนย้ายข้ามแดนของสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมโดยผิดกฎหมาย

2. แนวทางทางการพัฒนาและเชื่อมโยงเครือข่าย BCH ของประเทศไทย

- ควรมีหน่วยงานเครือข่ายใน 8 กระทรวง ได้แก่ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงการคลัง โดย

กระทรวงศึกษาธิการจะครอบคลุมมหาวิทยาลัยต่างๆ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในกระทรวงการคลัง ได้แก่ กรมศุลกากร

- ควรมีการทบทวนเพิ่มเติมองค์ประกอบคณะทำงานจัดทำกลไกการประสานและแลกเปลี่ยนข้อมูลความปลอดภัยทางชีวภาพให้มีครอบคลุมหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งหมด โดยเพิ่มผู้แทนจากกรมการค้าต่างประเทศ กรมโรงงานอุตสาหกรรม และมหาวิทยาลัยที่ทำงานเกี่ยวข้องกับความปลอดภัยทางชีวภาพด้วย

3. รูปแบบในการเชื่อมโยงเครือข่ายกับ BCH Central Portal ของสำนักเลขาธิการอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ

ผู้เข้าร่วมประชุมมีความเห็นในเบื้องต้นว่า ประเทศไทยควรเลือกใช้ทางเลือกที่ 1 ซึ่งเป็นรูปแบบการลงข้อมูลโดยใช้ศูนย์จัดการข้อมูลข่าวสาร (Information Management Centre) ที่อยู่ในพื้นที่กลางของศูนย์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารความปลอดภัยทางชีวภาพของสำนักเลขาธิการอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ โดยใช้เพียงระบบอินเทอร์เน็ตในการส่งข้อมูล ซึ่งไม่ต้องใช้ซอฟต์แวร์และเครื่องมือที่ซับซ้อน ใช้ง่ายและสะดวก อีกทั้งยังมีเซิร์ฟเวอร์สำหรับการปกป้องข้อมูล และการจัดเก็บข้อมูลของสำนักเลขาธิการอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ (Secretariat Convention on Biological Diversity: SCBD) จนกว่าประเทศไทยจะมีความพร้อมมากขึ้นจึงอาจพิจารณาปรับไปใช้รูปแบบอื่น

❖ การฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะในการดำเนินงานศูนย์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารความปลอดภัยทางชีวภาพของประเทศไทย

วันที่ 19 ธันวาคม 2551 ณ สำนักบริการคอมพิวเตอร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ

โดย Dr. Mohammad Ilyas และ Dr. Manoranjan Hota ผู้เชี่ยวชาญภูมิภาคเอเชียของ UNEP-GEF Biosafety Clearing-House

การฝึกอบรมมีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานศูนย์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารความปลอดภัยทางชีวภาพของประเทศไทย การเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนข้อมูลกับศูนย์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารความปลอดภัยทางชีวภาพของสำนักเลขาธิการอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ รวมทั้งการฝึกปฏิบัติในการนำเข้าและแลกเปลี่ยนข้อมูล โดยมีผู้เข้าร่วมฝึกอบรม ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบในเรื่องของข้อมูลความปลอดภัยทางชีวภาพของสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมหรือศูนย์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารความปลอดภัยทางชีวภาพของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จำนวน 19 คน

ผู้เข้าร่วมฝึกอบรมจากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานศูนย์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารความปลอดภัยทางชีวภาพของประเทศไทย ได้รับความรู้และฝึกปฏิบัติ ดังนี้

- เรียนรู้องค์ประกอบในพื้นที่หน้าเว็บไซต์ศูนย์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารความปลอดภัยทางชีวภาพของสำนักเลขาธิการอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ

- การสืบค้นหาข้อมูลประเภทต่าง ๆ และได้ฝึกปฏิบัติจากกรณีศึกษาที่ 22: A risk assessor wants to find information relevant to assessing import of insect resistant papaya
 - ทดลองลงข้อมูลไว้ในพื้นที่กลางโดยใช้ศูนย์จัดการข้อมูล (management centre) โดยผู้เข้าร่วมฝึกอบรมได้แบ่งกลุ่มและกำหนดให้สมาชิกกลุ่มทำหน้าที่เป็นหน่วยงานต่างๆ ประกอบด้วยหน่วยงานประสานงานกลางแห่งชาติ และหน่วยงานชำนาญการในด้านต่างๆ
 - ทดสอบความเข้าใจเกี่ยวกับพิธีสารคาร์ตาเฮนาว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพและศูนย์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารความปลอดภัยทางชีวภาพ จากแบบฝึกหัดสำเร็จรูปที่สำนักเลขาธิการอนุสัญญาฯ จัดทำขึ้น
-